

Enkel besøksstrategi for Tornesvatnet naturreservat

Foto: *Tornesvatnet naturreservat*, 2024, bilde tatt av Stian Andresen.

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Formål.....	3
1.2 Kort om rammeverk.....	4
2. Kunnskapsgrunnlaget	4
2.1 Sårbare naturverdier.....	5
2.2 Den besøkende	6
3. Mål	8
3.1 Mål med besøksforvaltningen	8
3.2 Strategiske grep	8
3.3 Tiltaksplan	9

1. Innledning

Tornesvatnet naturreservat er et våtmarksområde i Haugesund kommune med et areal på ca. 186,5 dekar, hvorav ca. 57 dekar er landareal (figur 1). Naturreservatet ligger omtrentlig 500 meter fra sjøen, og er viktig for trekkende fugl som følger kystlinja nordover og sørover. Flere fuglearter holder til her under hekke- og yngletiden, om vinteren er Tornesvatnet et viktig rasteområde fordi vannet sjeldent fryser til is. Til sammen gjør dette Tornesvatnet naturreservat til å være en av de mest artsrike fugleområdene i regionen.

Tornesvatnet naturreservat ble fredet som naturreservat ved kgl.res. av 20. desember 1996, og i 2024 startet arbeidet med å lage en forvaltningsplan med verneforskriften som rammeverk. I fortsettelsen av dette er det nyttig å planlegge systematisk hvordan man vil ta imot de besøkende på en god måte, og slik at det ikke går utover naturverdiene verneforskriften til naturreservatet. Miljødirektoratet har også satt som vilkår om besøksstrategi for å kunne ta bruk merkevaren til verneområder.

Figur 1: Oversikt over Tornesvatnet naturreservat markert i rødt med stiplet linjer.

1.1 Formål

Rundt og i Tornesvatnet naturreservat er det få og relativt enkle problemstillinger knyttet til besøk. Likevel har ferdsel økt noe siden vernedato, det på grunn av at arealer i nordøst for verneområdet er frigitt for bygging, selv om reservatet i dag ikke er blant de mest besøkte. Ferdsel kan virke negativ for plante- og dyrelivet, spesielt under hekke- og yngelperioden for fugl. Derfor er det viktig å informere besøkende om de verdifulle naturkvalitetene slik at de ikke blir skadet eller går tapt.

Enkel besøksstrategi for Tornesvatnet naturreservat
Haugesund kommune

For Tornesvatnet naturreservat blir det laget en forenklet besøksstrategi. Strategien skal være et konkret og målretta forvaltningsredskap som sier noe om hvordan en kan balansere ulike hensyn i området:

- Ivareta verneverdiene i området
- Legge til rette for lokal verdiskapning knyttet til naturreservatet
- Øke forståelse og lokal verdiskapning for naturverdiene i naturreservatet

1.2 Kort om rammeverk

Forvaltningsmyndigheten for Tornesvatnet naturreservat er Haugesund kommune. Kommunen overtok forvaltningsansvaret over verneområdet i 2015.

Behov for revisjon vil bli vurdert med 5 års intervall.

2. Kunnskapsgrunnlaget

I forskrift om fredning av Tornesvatnet naturreservat står det at:

«Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Området er meget viktig for rastende og overvintrende vannfugl i Haugesundsområdet, samt at vatnet er en viktig hekkelokalitet».

Det foreligger flere miljøfaglige registreringer innenfor vernegrensen til Tornesvatnet naturreservat. I Naturbase foreligger det tre naturtyperegistreringer etter metodikken i DN-håndbok 13. De tre kartlagte områdene omfatter imidlertid punktkartlegginger i deler av verneområdet. I 2001 ble det registrert kantkratt (Naturbase ID BN00009017) i nord av verneområdet, og rik kulturlandskapssjø (Naturbase ID BN00009006).

Naturtypene ble henholdsvis vurdert til å ha viktig og svært viktig. I 2014 ble naturtypen rik edellauvskog (Naturbase ID BN00008986), og vurdert til å ha lokalt viktig verdi (C-verdi). Lokaliteten ligger langs med kollen på den nordøstlige siden av Tornesvatnet. I kartleggingen anbefales det å la lågurt-hasselkrattet stå urørt, men at det kan fjernes gran for å bevare og utvikle naturverdiene av edellauvskogen.

Det ble i 2016 gjennomført basiskartlegging (naturtypekartlegging etter NiN-metodikk, versjon 2.0) i verneområdet. Metodikken er et type- og beskrivelsessystem som håndterer variasjon i norsk natur. Kartleggingen gir kunnskap om tilstand og påvirkningsfaktorer, samt dannet grunnlag for forvaltningstiltak. Kartlagte naturtyper som ble registrert i verneområder (NiN-kode i parentes) var semi-naturlig eng (T32), helofytt-ferskvannsump (L4), oppdyrket varig eng (T45) og skogmark (T4). Semi-naturlig eng er vurdert som sårbar (VU) på Artsdatabanken sin rødliste for naturtyper 2018.

Enkel besøksstrategi for Tornesvatnet naturreservat
Haugesund kommune

På vann-nett.no er Tornesvatnet registrert med nasjonal vanntype L105a (kalkfattig, klar, grunn, lavlandet). Den økologiske tilstanden er vurdert til moderat på bakgrunn av høye verdier av klorofyll a (planteplankton) og ammonium.

I artskart er det registrert over 300 ulike arter, hvorav 229 er fugler. Flest observasjoner er gjort av stokkand, krikkand, etterfulgt av brunnakke og sothøne. Tornesvatnet har også et rikt og frodig planteliv. Det er registrert 74 ulike funn av karplanter. Noen av disse er geitrams, mjørdurt, røsslyng, einer og kristtorn. Av pattedyr er det gjort observasjoner av ekorn, rådyr, flaggermus og elg (streifdyr).

2.1 Sårbare naturverdier

Av de over 300 registrerte artene rundt Tornesvatnet naturreservat, er 71 arter (21% av alle artsfunn i verneområdet) plassert og kategorisert på Norsk rødliste for arter 2021 (figur 2).

Fugler:

Blant de 71 rødlista artene, utgjør fuglene den største andel på 67 arter. Blant annet har det blitt registrert flere våtmarksfugler i området som sivhøne (NT), sothøne (NT), stjertand (VU), dvergdykker (EN) og bergand (EN). Det er også registrert flere rødlista vade-, måke og alkefugler som hettemåke (CR), lomvi (CR), vipe (CR) og rødstilk (NT). Takrørskogen langs vannet er også et ypperlig hekkeområde for gresshoppesanger (NT).

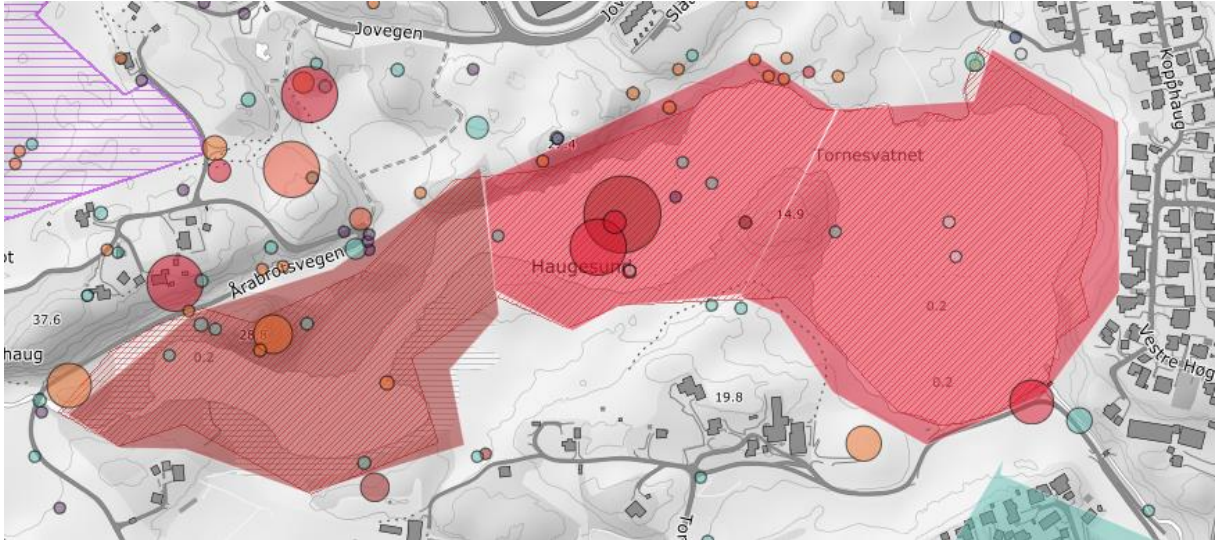
Foto: Dvergdykker, 2015, bilde tatt Dag Brynjelsen.

Karplanter:

Tornesvatnet har også et rikt og frodig planteliv hvor flere av artene står i Norsk rødliste for arter 2021. De rødlista artene som befinner seg innenfor verneområdet er fagerrogn (NT), vassmynte (NT), nebbpiggknopp (DD) og ramsløk (NT).

Andre arter av nasjonal forvaltningsinteresse:

Av laksefisk er det laks (NT) som er rødlistet og registrert i vassdraget. Det er også registrert ål (EN) i vassdraget og storsalamander (NT) i flere dammer rett utenfor (nordvest) for naturreservatet.

Figur 2: Registrerte rødlista arter innenfor Tornesvatnet naturreservat og tilgrensende arealer. Vernegrensen er heltrukket i en tyn rød linje. Data hentet fra artskart.

2.2 Den besøkende

Ferdsele i Tornesvatnet naturreservat benyttes hovedsakelig til tradisjonelt friluftsliv som turgåing, fuglekikking og fiske. De fleste er sannsynligvis lokale innbyggere i kommunen, men også noen tilreisende fra regionen som ønsker å oppleve området. Antall antas å være begrenset.

Det er liten grad av tilrettelegging for friluftsliv i Tornesvatnet naturreservat. Det antas at de fleste som besøker området kommer gående. Det er anlagt en parkering nord for Tornesvatnet, utenfor vernegrensen til Tornesvatnet. Fra parkeringen går det en sti som følger vernegrensen i ytterkant. Turstien er ikke markert og er ikke en del av et større turmål. I vernereglene er det fastsatt forbud mot motorisert ferdsel til lands og til vanns, samt lavtflyging under 300 m er forbudt. Motorferdsel er definert som kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter o.l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy, jf. Motorferdselloven. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter, modellfly og seilbrett.

Innenfor vernegrensen er det en del innmarksbeiter og en liten flekk med fulldyrka mark sør for Tornesvatnet (figur 3). Innmarksbeite og fulldyrka jord defineres som innmark. Det er ikke ferdselsrett på innmark, men en kan enhver ferdes til fots og på ski i den tid marken er frosset eller ødelagt, dog ikke i tidsrommet fra 30. april til 14. oktober, jf. Friluftsloven § 3.

Enkel besøksstrategi for Tornesvatnet naturreservat Haugesund kommune

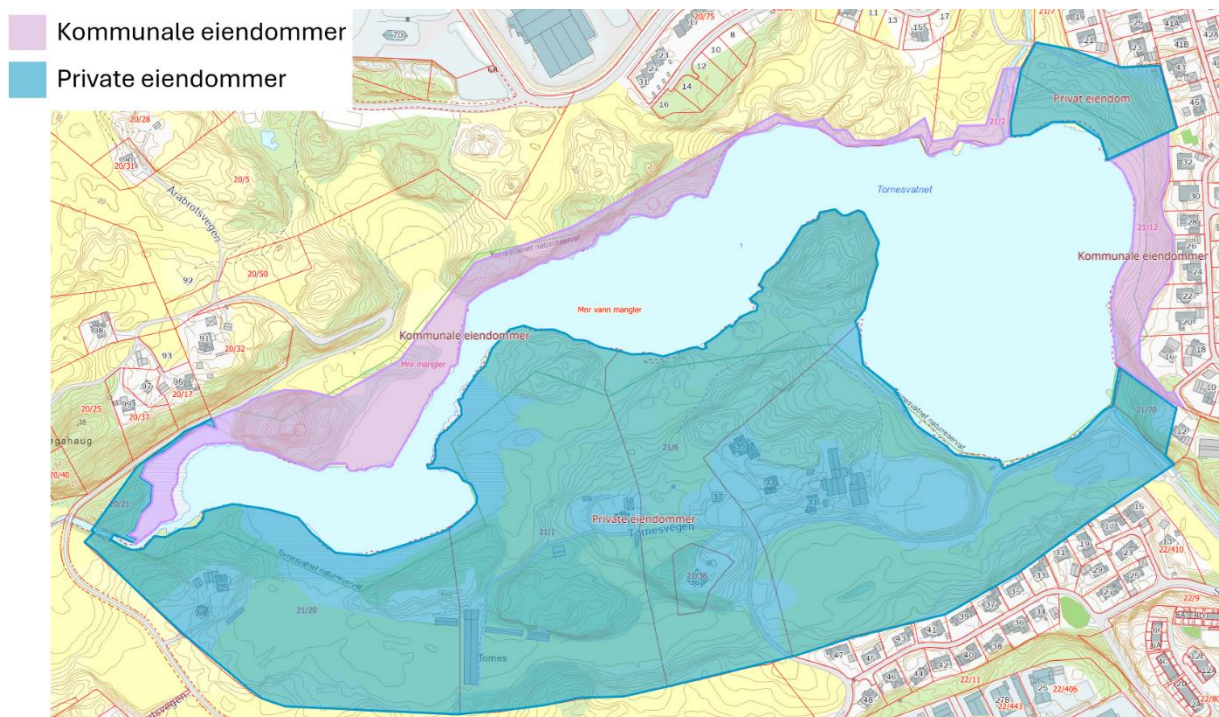

Figur 3: Kartlagt markslag (AR5) i Tornesvatnet naturreservat (Temakart Rogaland).

Fiske:

I Tornesvatnet (innsjø på anadrom strekning) er det tillat å fiske med stang etter innlandsfisk hvis en holder seg mer enn 100 meter fra elveos. Det er grunneier som besitter fiskeretten i Tornesvatnet. Det er flere grunneier rundt Tornesvatnet og tillatelse om fiske må avklares med tilhørende grunneier på forhånd (figur 4). På areal der Haugesund kommune er grunneier er fiske ikke tillatt.

Med hensyn på at det er registrert vasspest i Tornesvatnet, må fiskeutstyr, støvler andre gjenstander som har vært brukt i forbindelse med fiske, tørkes og desinfiseres før det tas i bruk i andre vann eller vassdrag.

Figur 4: Oversikt over kommunale (fiolett) og private (blå) grunneiere/eiendommer rundt Tornesvatnet.

3. Mål

3.1 Mål med besøksforvaltningen

Målet med besøksstrategien er å bidra til at relevant informasjon om verneområdet kommer ut til de som benytter seg og har glede av å bruke området. Det er viktig med god informasjon for at folk skal kunne opptre varsomt i og rundt naturreservatet. Informasjonsplakat skal utarbeidet etter ny merkevarestrategi, Norges nasjonalparker, om Tornesvatnet naturreservat.

3.2 Strategiske grep

I dag henger det to informasjonsplakater ved Tornesvatnet naturreservat. Disse er gamle og slitte, og må oppdateres i henhold til Miljødirektoratets designmanual. Det er tenkt at det lages temaplakat som informerer om et avgrenset tema som er spesielt for verneområdet.

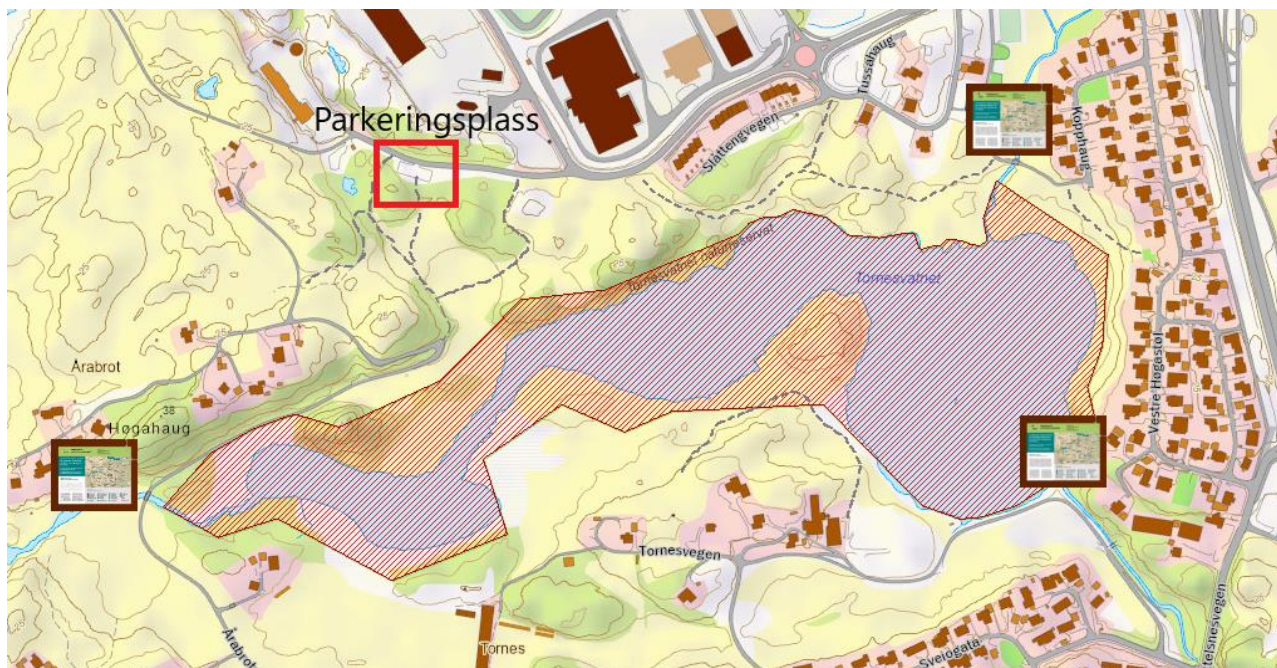

Foto: Eksisterende skilt ved Tornesvatnet naturreservat, 2024, bilde tatt av Stian Andresen.

Informasjonsplakaten for Tornesvatnet naturreservat vil settes opp på følgende områder (se figur 5 for forklaring):

- Tussahaug, ved broen over Dubberselva.
- Vestre Høgastøl, ved grusvei.
- Årabrotsvegen, over bru.

Enkel besøksstrategi for Tornesvatnet naturreservat Haugesund kommune

Figur 5: Plassering av informasjonsskilt rundt Tornesvatnet naturreservat og parkeringsplass med tilhørende turstier i området.

Informasjonsplakatene plassering baseres på hvor vi antar at ferdsel er størst og mest lest. Plasseringen av skiltene vil bli gjort i samarbeid med grunneier.

3.3 Tiltaksplan

Det er planlagt å utarbeide temaplakater for verneområdet, men eller ingen andre tilretteleggingstiltak. Skiltet utarbeidet i samarbeid mellom Statens naturoppsyn, Statsforvalter i Rogaland og Haugesund kommune.

Beskrivelse	Prioritering	Finansiering	Utførende	Når
Temaplakat med informasjon om et avgrenset tema som er spesielt for verneområdet.	1	Egen tid + Statsforvalter	Statsforvalter i Rogaland og Haugesund kommune	2025/26